

ذخیره خوارزمشاهی

کتاب نهم

اندر احوال چیزهای زیانکار و زهرها
و دفع مضرت آن

تألیف

سید اسماعیل جرجانی (درگذشته ۵۳۱ ق.)

بر اساس نسخه خطی

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران

کتابت ۵۸۲ ق.

با اهتمام و ویراست
دکتر یوسف بیگ باباپور

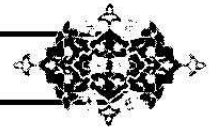

فهرست مطالب

گفتار نخستین.....	۱۷
اندر احتیاط کردن از زهرها و یاد کردن انواع زهرها بر طریق کلی و قانون علاج زهرها و یاد کردن داروهای زیانکار معدنی و نباتی و حیوانی و علاج آن.....	۱۷
باب نخستین از گفتار نخستین.....	۱۷
اندر احتیاط کردن تا اگر زهری دهند اثر نکند.....	۱۷
باب دوم از گفتار نخستین.....	۱۹
اندر یاد کردن انواع زهرها بر طریق کلی.....	۱۹
باب سوم از گفتار نخستین.....	۲۱
اندر آنکه چگونه بتوان دانست که زهر کدام نوع داده اند.....	۲۱
باب چهارم از گفتار نخستین.....	۲۲
اندر قانون علاج زهرها.....	۲۲
باب پنجم از گفتار نخستین.....	۲۴
اندر یاد کردن داروها که مضرت همه زهرها را دفع کند.....	۲۴
باب ششم از گفتار نخستین.....	۲۵
اندر داروهای معدنی که مردم را زیان دارد.....	۲۵
باب هفتم از گفتار نخستین.....	۲۸
اندر داروهای نباتی که گوهر آن بد است.....	۲۸
باب هشتم از گفتار نخستین.....	۲۹

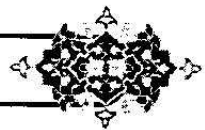
۲۹	اندر داروهای گرم زیانکار
۳۳	باب نهم از گفتار نخستین
۳۳	اندر داروهای سرد زیانکار
۳۶	باب دهم از گفتار نخستین
۳۶	اندر زهرهای حیوانی
۴۱	گفتار دوم
۴۱	اندر گزیدن ماران و جانوران زیانکار و زهرناک بر طریق کلی و تدبیر راندن حشرات بر طریق جمله و تفصیل
۴۱	باب نخستین از گفتار دوم
۴۱	اندر تدبیر کلی اندر علاج گزیدن ماران و جانوران زهرناک
۴۳	باب دوم از گفتار دوم
۴۳	اندر یاد کردن داروها که از بهر گزیدن جانوران زهرناک خورند
۴۵	باب سوم از گفتار دوم
۴۵	اندر طلی ها که بر گزیدگی جانوران زهرناک طلی کنند
۴۶	باب چهارم از گفتار دوم
۴۶	اندر داروها که بر تن طلی کنند تا جانوران زیانکار از وی دور باشند
۴۷	باب پنجم از گفتار دوم
۴۷	اندر یاد کردن داروها که اندر خانه بگسترند و دود کنند و نزدیک سولاج حشرات و هوام بنهند و بریزند تا همه بگریزند
۴۸	باب ششم از گفتار دوم
۴۸	اندر یاد کردن داروهایی که بعضی جانوران را بکشد
۴۹	باب هفتم از گفتار دوم
۴۹	اندر تدبیر دور کردن و هلاک کردن جانوران زیانکار بر سیل تفصیل
۵۱	گفتار سوم
۵۱	اندر گزیدن ماران و علاج آن
۵۱	باب نخستین از گفتار سوم
۵۱	اندر یاد کردن انواع ماران و احوال گزیدن ایشان
۵۳	باب دوم از گفتار سوم
۵۳	اندر گزیدن ماران که در طبقه ی نخستین اند و علاج آن

- باب سوم از گفتار سوم ۵۵
- اندر گزیدن ماران که در طبقه دوم اند ۵۵
- باب چهارم از گفتار سوم ۵۸
- اندر گزیدن مارانی که زهر ایشان ضعیف باشد و علاج گزیدن ایشان علاج قرحه باشد ۵۸
- گفتار چهارم ۵۹
- اندر گزیدن مردم و گزیدن سگ و گرگ و غیر آن ۵۹
- باب نخستین از گفتار چهارم ۵۹
- اندر گزیدن مردم ۵۹
- باب دوم از گفتار چهارم ۶۰
- اندر گزیدن سگ و گرگ غیر دیوانه ۶۰
- باب سوم از گفتار چهارم ۶۱
- اندر صفت های سگ دیوانه و گرگ دیوانه و شغال دیوانه ۶۱
- باب چهارم از گفتار چهارم ۶۲
- اندر یاد کردن حال ها که از گزیدن سگ دیوانه پدید آید ۶۲
- باب پنجم از گفتار چهارم ۶۳
- اندر فرق میان گزیدگی سگ دیوانه و غیر دیوانه و آزمودن آن ۶۳
- باب ششم از گفتار چهارم ۶۴
- اندر علاج گزیدن سگ دیوانه ۶۴
- باب هفتم از گفتار چهارم ۶۷
- اندر گزیدن پلنگ و یوز و شیر و جراحات چنگال او ۶۷
- باب هشتم از گفتار چهارم ۶۸
- اندر گزیدن تمساح ۶۸
- باب نهم از گفتار چهارم ۶۹
- اندر گزیدن گربه ۶۹
- باب دهم از گفتار چهارم ۷۰
- اندر گزیدن قرد ۷۰
- باب یازدهم از گفتار چهارم ۷۱

- ۷۱ ..... اندر گزیدن راسو
- ۷۲ ..... باب دوازدهم از گفتار چهارم
- ۷۲ ..... اندر گزیدن حیوانی که او را موغالی گویند
- ۷۳ ..... گفتار پنجم
- ۷۳ ..... اندر گزیدن حشرات
- ۷۳ ..... باب نخستین از گفتار پنجم
- ۷۳ ..... اندر زخم کزدم دشتی
- ۷۶ ..... باب سوم از گفتار پنجم
- ۷۶ ..... اندر گزیدن عنکبوت ها و رتिलाها
- ۷۹ ..... باب چهارم از گفتار پنجم
- ۷۹ ..... اندر گزیدن عنکبوت
- ۸۰ ..... باب پنجم از گفتار پنجم
- ۸۰ ..... اندر گزیدن شیش کرکس
- ۸۱ ..... باب ششم از گفتار پنجم
- ۸۱ ..... اندر گزیدن جانوری که پای ها بسیار دارد و بدین نام معروف است
- ۸۲ ..... باب هفتم از گفتار پنجم
- ۸۲ ..... اندر گزیدن کرباسه که به تازی سام ابرص گویند و انواع آن و خردی و بزرگی آن
- ۸۳ ..... باب هشتم از گفتار پنجم
- ۸۳ ..... اندر زخم انواع زنبور
- ۸۴ ..... باب نهم از گفتار پنجم
- ۸۴ ..... اندر گزیدن مورچه پرنده
- ۸۵ ..... باب دهم از گفتار پنجم
- ۸۵ ..... اندر زخم کزدم دریایی
- ۸۶ ..... باب یازدهم از گفتار پنجم
- ۸۶ ..... اندر گزیدن ضفدع بحری
- ۸۷ ..... فصل اول
- ۸۷ ..... اندر عذر دیر تمام شدن این کتاب

۸۸	فصل دوم
۸۸	اندر عذر تقصیری کہ اندر این کتاب است
۸۹	فصل سوم
۸۹	اندر عذر طیبیان از جهت بیماری کہ ایشان را افتد
۹۳	گفتار اندر منافع اعضای حیوانات بہ ترتیب
۹۳	حروف ہجی ا ب ت ث ج
۹۳	حروف الالف
۹۵	حرف الباء
۹۶	حرف التاء
۹۶	حرف الثاء
۹۶	حرف الجیم
۹۷	حرف الحاء
۹۹	حرف الخاء
۱۰۰	حرف الدال
۱۰۱	حرف الذال
۱۰۲	حرف الراء
۱۰۲	حرف السين
۱۰۳	حرف الصاد
۱۰۳	حرف الضاد
۱۰۴	حرف الطاء
۱۰۴	حرف الظاء
۱۰۵	حرف العين
۱۰۶	حرف الفاء
۱۰۶	حرف القاف
۱۰۷	حرف الکاف
۱۰۷	حرف اللام
۱۰۷	حرف المیم